

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

INHOUD: Watersnood in Ned.-Indië. — Slachtoffers der Aviatiek. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Lees-tafels. — Mededeelingen.

De Watersnood in Ned.-Indië.

Iemand, die 't weten kan, schreef ons:
Een rijke, vruchtbare landstreek in Nederland werd in Januari van dit jaar door watersnood geteisterd. Eenige dagen later kwam uit Ned.-Indië het bericht, dat ook landstreken op Java door overstromingen geteisterd zijn geworden. Daar zijn het landen, waar de strijd om het bestaan steeds hard is. De natuur heeft die landen stiefmoederlijk bedeed. Ik zou ze noemen de landen van muskieten en malaria, de landen van watersnood en watergebrek. In den regentijd verdrinken die landen en in den Oostmoesson verdrogen zij. In den regentijd vele groote watervlakten, in den drogen tijd diepe scheuren in den grond. Het van de bergen afvloeiende irrigatiewater bereikt die landen niet, het is reeds verbruikt op de hooger gelegen velden. In Januari is de enorme vlakke bedekt met groene palmen. In November, met het invallen der eerste regens, gaat de bevolking aan het werk, de kweekbedden worden aangelegd; ze verdorren soms, want de natuur is wispelturig; dan maar voor de tweede maal uitgezaaid en in Januari overziet men een prachtig groene vlakte. Als de regens niet te vroeg ophouden en als de dijken het houden, krijgt men een middelmatig beschoot. In den drogen tijd trekken de mannen bij duizenden naar elders om in havenplaatsen en in suikerrietvelden geld te verdienen. Als er feest is in de dessa, dan ontplooit men er de Nederlandsche vlag.

Nu is er de oogst vernield en véél ellende in het vooruitzicht. Ook deze door rampen getroffen landstreek maakt een deel uit van Groot-Nederland. Onze Vorstin is hun Vorstin. God kent alleen menschen en zielen en wij, Nederlanders, kennen alleen harten en ons is geleerd, hoe die te winnen: Niet door krachtmisbruik of wapengeweld, doch door medevoelen. Er wordt dikwijls met een tikje ironie gesproken van onze „bruine broeders“, maar in het diepste van ons hart, wanneer het ons past ernstig te zijn, dan voelen wij wel diep den ernstigen zin dier uitdrukking.
Het is nu tijd om door daden te toonen, dat wij breed denken en voelen, dat wij voelen ook voor die lijdenden in het verre Oosten.

* * *

De Haagsche dagbladders meldde:

Hoewel de Watersnood-Commissie voor Ned. O.-Indië niet het voornemen heeft harerzijds aan de huizen te collecteeren, heeft zij toch met dankbaarheid kennis genomen van het denkbeeld van den heer F. Fokkens, om zijn gewone wekelijksche collecte voor het Steuncomité ditmaal ook ten voordeele van de noodlijdenden in Indië te doen strekken.

* * *

Elders lezen wij:

Het comité der weldadigheidsuitvoering van 24 Febr. a.s. ten bate van den watersnood, heeft met goedkeuring van zijn Koninklijken Beschermheer besloten de opbrengst van dat weldadigheidsfeest voor de helft te bestemmen voor de noodlijdenden in Nederland en voor de helft voor de slachtoffers van den watersnood in Ned.-Indië.

Ingekomen Giften voor den Watersnood in N.-I.

Ontvangen t/m 10 Februari 1916	f 120.—
Sedert ontvangen uit den Haag	„ 127.50
Uit den Haag	„ 110.—
„ Apeldoorn	„ 106.50
„ Warmond	„ 20.—
„ Zeist	„ 5.—
„ den Haag mr. M. Z.	„ 10.—
„ „ mr. F. J. J. C.	„ 50.—
„ „ groep Ind. Onderwijzeressen met C. D.	„ 12.50
„ „ ds. J. C. F. M.	„ 10.—
„ „ maatschappij Suikerondernemingen Dj.	„ 1000.—
„ „ M. J.	„ 100.—
„ „ D.	„ 10.—
„ „ H. F.	„ 20.—
„ „ mevr. der K.	„ 5.—
„ „ G. F. M. L.	„ 10.—
„ „ H. B. v. d. K.	„ 10.—
„ „ mevr. de G.	„ 25.—
„ Amsterdam	„ 10.—
„ Enkhuizen	„ 10.—
„ Arnhem	„ 10.—
„ Breda	„ 10.—
„ Doetinchem	„ 5.—
„ Groningen	„ 10.—
„ Harderwijk	„ 2.50
Totaal	f 2009.—

Slachtoffers der Aviatiek.

Ook in Ned.-Indië heeft de vliegkunst helaas weer slachtoffers geleverd.

Het departement van Koloniën ontving j.l. Dinsdag telegrafisch bericht, dat bij een vliegproeftocht bij Krawang op Java, generaal Michielsens gedood en luitenant Ter Poorten zwaar gekwetst werd.

De correspondent te Batavia van het „Hbl.“ seinde later omtrent het vliegongeluk te Krawang, dat luitenant ter Poorten aan zijn kwetsuren zou zijn overleden, doch een Reuter-telegram van Woensdag j.l. luidde:

De toestand van luitenant Ter Poorten is bevredigend.

Aan hetgeen de dagbladen schreven, ontleenen wij het volgende:

Het Indische leger heeft dus plotseling twee zijner beste krachten verloren: een man die na een lange, zeer eervolle loopbaan den hoogsten sport had bereikt, en een jongen, energieke man, die nog aan den aanvang stond van zijn carrière, doch van wien groote verwachtingen werden ge-coesterd.

Johan Pieter Michielsens werd den 11en Juni 1862 te Nijmegen geboren en als 16-jarig jongeling geplaatst als cadet aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, waar hij de studiën voor de infanterie bij het Nederlandsche leger volgde.

In 1882 volgde zijn benoeming tot 2en luitenant bij het 8e regiment infanterie, doch na twee jaar vroeg en verkreeg hij overplaatsing bij het leger in Ned.-Indië, waarbij hij in 1887 tot 1en luit. en in 1894 tot kapitein werd benoemd, om in 1903 den majoorrang en twee jaar later dien van luitenant-kolonel te bereiken. Na ongeveer vier jaar in dien rang te hebben gediend, werd hij bij Kon. besluit van 18 Augustus 1909 buitengewoon bevorderd tot kolonel wegens buitengewone talenten, gebleken uit geschriften, naast daden te velde. Twee jaar daarna werd kolonel Michielsens bevorderd tot generaal-majoor en in 1914 volgde zijn benoeming tot het hooge ambt van commandant van het leger en chef van het Departement van Oorlog in Ned.-Indië, met bevordering tot den rang van luitenant-generaal.

Hij onderscheidde zich tijdens de krijgsvieringen in Djambi, hoofdzakelijk gedurende het eerste halfjaar tot en met 4 Juli 1903, waarvoor hem bij Kon. besluit van 7 Maart 1904 de onderscheiding van te worden benoemd tot ridder 4e kl der Militaire Willemsorde ten deel viel.

Als luitenant-kolonel nam Michielsens deel aan de krijgsvieringen op Celebes gedurende het tijdvak van 12 Juli 1905 tot 1 Augustus 1906. Ook hier onderscheidde hij zich en wel dermate, dat hij bevorderd werd tot ridder 3e kl. in de Willemsorde.

Generaal Michielsens was drager van het Eereteeken voor belangrijke krijgsvieringen met de gespen Atjeh 1893-96, Djambi 1901-04, Atjeh 1901-05 en Zuid-Celebes 1905-08. Voorts was hij ridder in de orde van den Ned. Leeuw.

Van 1891 tot 1894 volgde hij als luitenant de lessen aan de Hoogere Krijgsschool h.t.l., om in 1895 na zijn terugkeer in Indië te worden geplaatst bij het hoofdbureau van den generalen staf. Het jaar daarop werd kapitein Michielsens met ingang van 1 November 1896 voor ten hoogste vijf jaar gedetacheerd bij het leger in Nederland, om op te treden als leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

In 1902 teruggekeerd in Indië, werd hij teruggeplaatst bij het hoofdbureau van den generalen staf, waarna hij ter beschikking werd gesteld van den militairen commandant van Palembang, om als majoor, na weder eenigen tijd bij den generalen staf te hebben gediend, in 1904 op te treden als militaire commandant van Celebes, Menado en Timor. Twee jaar vervulde hij dit ambt, waarna hij op het laatst van 1906 geplaatst werd aan het hoofdbureau der infanterie, IIe afd. van het Departement van Oorlog.

In het begin van 1907 met twee jaar verlof wegens ziekte naar Europa vertrokken, werd hij bij het verstrijken van dat verlof werkzaam gesteld aan het departement van Koloniën en een paar maanden daarna aangewezen om den nieuwbenoemden gouverneur-generaal A. W. F. Idenburg als adjudant te vergezellen op zijn reis naar Indië.

Bij zijn terugkomst in Indië werd kolonel Michielsens benoemd tot commandant der 4e militaire afdeling op Java, om een jaar daarna op te treden als chef van den generalen staf.

In 1912 vertrok generaal Michielsens naar Nederland,

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Koningin.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

waar hij ongeveer een jaar vertoefde in verband met zijn lidmaatschap van de Defensie-commissie voor Nederl.-Indië.

Hij was een man van hooge militaire qualiteiten, algemeen geëerd als een zeer humaan chef.

Een medewerker van „Het Vaderland”, die een artikel wijdt aan zijn nagedachtenis, eindigt met de woorden:

Michielsens laat een groote leegte achter. Gen. Kronouwer neemt nu het legercommando waar. Zal hij de opvolger worden van Michielsens of zich gepasseerd zien door den chef van den generalen staf, generaal De Greve, die echter in zake de verdediging van Ned.-Indië ideeën openlijk uitsprak, afwijkende van die der Staatscommissie. Of zal generaal van Rietschoten reeds nu in het Hertogspark komen? De nieuwe Gouv.-Generaal heeft nog een lange reis voor den boeg.

Het „Handelsblad” herinnert er aan, dat luitenant Henri ter Poorten zijn brevet als militair vlieger behaalde in het jaar 1911 ongeveer gelijktijdig met luitenant van Heyst en Versteegh. In het jaar te voren had luit. Ter Poorten zijn brevet als balloncommandant van de Ned. Vereeniging voor Luchtvaart behaald. Hij was één der aviateurs, die op 22, 23 en 25 September 1911 als luchtverkenner deelnamen aan de manoeuvres in de Betuwe. Het legerbestuur gaf toentertijd blijk van ingenomenheid met de verrichte prestaties, door aan alle aviateurs na afloop der manoeuvres te 's-Hertogenbosch een diner aan te bieden, terwijl de Regeering bovendien van haar waardeerde deed blijken door aan de heeren Ter Poorten, Labouchère, Van Meel en Bakker het ridderkruis der Oranje-Nassau-orde te schenken. Op 10 Maart 1912 nam hij nog met kapitein Walaardt Sacré (commandant) en den heer Nell met den ballon „Amsterdam” met succes deel aan den ballonwedstrijd te Crefeld.

Luitenant Ter Poorten is sedert weer naar Indië teruggegaan. Hij heeft zich daar zeer verdienstelijk gemaakt voor de aviatiek van ons leger. Kort geleden was hij teruggekeerd van een reis naar Amerika, waar hij in opdracht van de regeering vliegtuigen had aangekocht.

Nadat de twee voor Indië aangeschafte hydroplanes daar aangekomen waren, werd hij door koorts aangeast, na eenige welgeslaagde vliegtochten met kapitein Visser. Toen deze zelfstandig met een der hydroplanes was opgestegen, had hij het ongeluk, dat bij het dalen zijn machine ernstig beschadigd werd.

Luitenant Ter Poorten was intusschen reeds zoover hersteld, dat er sprake was om hem nogmaals, met kapitein Visser, naar de Vereenigde Staten te zenden voor de aanschaffing van nog een aantal vliegtuigen.

Aan de „Tel.” werd geseind:

De commandant van het Ned.-Indische leger begaf zich Maandagochtend naar Soebang, om het vliegkamp op Kalidjati te gaan inspecteren en gaf den wensch te kennen, een vliegtocht mede te maken, waarop luitenant Ter Poorten onmiddellijk alles voor een opstijging gereed deed maken. De eerste proeve mislukte, omdat er blijkbaar aan het toestel iets haperte.

Nu zou men ten tweeden male probeeren en generaal Michielsens, die niet de minste vrees toonde na de mislukking, stond er op, weer op te stijgen.

Toen de vliegmachine een hoogte van ongeveer 150 meter bereikt had, zagen de toeschouwers tot hun schrik het toestel plotseling duiken en in minder dan geen tijd viel het gevaarte in razende vaart neer.

De officieren, die van het schouwspel getuigen waren, snelden toe en vonden generaal Michielsens onder de machine, dood en met gebroken ledematen.

Luitenant Ter Poorten vond men bewusteloos met een groote hoofdwonde.

Het spreekt van zelf, dat het ongeluk een diepen indruk heeft gemaakt en de deelneming allerwege groot is.

Suriname.

Aan de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1916 ontleenen wij het volgende:

Voor de vraag, of de kolonie Suriname in deze tijden niet wat meer in hare eigen kosten zou kunnen bijdragen, dan geschiedt, was reeds vóór de ontvangst van het Voorloopig Verslag 's Gouverneurs aandacht verzocht.

Het komt den minister voor, dat de leden, die daarvan blijk geven, terecht instemden met het verminderen en schrappen van verschillende posten van de voorloopig vastgestelde begrooting. De opbrengst der middelen toch vertoont grooten teruggang; omdat er geen maatregelen ter versterking werden genomen, moesten de besnoeiingen, welke in de voorloopig vastgestelde begrooting voor 1916 plaats vonden, ten einde het plan-Idenburg te handhaven, beslist noodzakelijk worden geacht. Het was in de gegeven omstandigheden de eenige weg, die open stond, om binnen de grenzen te blijven.

Er had niet geschrappt behoeven te worden, als de koloniale wetgever er voor gezorgd had, dat in de kolonie de benoedigde gelden zouden worden gevonden.

De reden, waarom geen voorafgaand overleg met den Gouverneur heeft plaats gehad, is door den Minister van Marine bij de verdediging van dit wetsontwerp in de andere Kamer uiteengezet (Handelingen, blz. 948). Hieraan moge worden toegevoegd, dat de gouverneur, hoewel voorziende de mogelijkheid, dat door het Opperbestuur aan het plan-

Idenburg de hand zou worden gehouden, eenerzijds verklaard had, de uitgaven niet tot een lager bedrag te kunnen ramen dan zijn ontwerp bevatte en anderzijds niet had aangegeven in welke richting besnoeid zou kunnen worden voor het geval zijn opzet der begrooting niet zou worden aanvaard. Ook dit noopte den minister om zelf te handelen. Intusschen kan thans in de kolonie ontvangen zijn de brief, waarbij minister Rambonnet overeenkomstig zijne toezegging in de vergadering der Tweede Kamer van 28 en 29 December j.l. overleg met den gouverneur heeft geopend omtrent de aangebrachte wijzigingen.

Naar de meening van den minister heeft het geen nut meer thans nog in beschouwingen te treden over de gevolgen van het in 1911 gevallen besluit om niet voort te gaan met de ondersteuning van de bacovencultuur.

Met het in het Voorloopig Verslag genoemde adres van de vereeniging van groote landbouwers in Suriname is waarschijnlijk bedoeld het adres van het bestuur van de Vereeniging voor den Groeten Landbouw in Suriname, d.d. 6 Juli 1915. In dit adres zijn bezwaren ingebracht tegen de wijze, waarop de Minister zich in de Tweede Kamer der Staten Generaal had uitgelaten over het afspringen der onderhandelingen met twee bekende Rotterdamse firma's betreffende de verzekering van geregelde uitvoer naar Nederland van Surinaamsche bacoven. Voorts is daarin verzocht de totstandkoming na den oorlog van eene tiendaagsche verschepingsgelegenheid voor deze vruchten te bevorderen en aangedrongen op een spoedige voorziening in de behoeften aan landbouw-crediet.

Dat de Minister, die zich veel moeite heeft gegeven voor den opzet van de met de bekende Rotterdamse firma's te sluiten overeenkomsten en de daarin vervatte bepalingen ten slotte niet onaannemelijk achtte, zeer teleurgesteld was door de weigering der Surinaamsche planters, om op die ontworpen regeling in te gaan, behoeft geen betoog. Ook nu nog is hij de meening toegedaan dat, natuurlijk afgezien van den inmiddels ingetreden, destijds door niemand verwachten oorlogstoestand, de planters wijzer gedaan zouden hebben de aangeboden hulp, die hen van verderen achteruitgang zou kunnen terughouden, niet af te wijzen. Waren de planters op de overeenkomst ingegaan, dan zou ook aan de behoefte aan landbouwcrediet kunnen zijn tegemoet gekomen.

Aan den minister is slechts door berichten in de nieuwsbladen bekend geworden, dat de gouverneur aan hoofden van afdelingen opgedragen heeft ter kennis van de tot hunnen tak van dienst behorende ambtenaren te brengen, dat zij het door leden van de Koloniale Staten in hunne zitting gesprokene niet in een nieuwsblad aan beschouwingen of afkeuring mogen onderwerpen. Welke redenen de gouverneur gehad heeft tot het uitvaardigen van dit verbod, is den minister niet bekend.

De minister heeft geen klachten vernomen over het te werk stellen van de jonge arbeiders en het toekennen van te lage loonen in de balata-nijverheid.

In de Memorie van Antwoord op de begrooting van 1915 deelde de Minister onder meer mede, dat de poison-tree eene voor de papiernijverheid minderwaardige vezel leveren kan. Door een nader onderzoek is geen andere uitslag verkregen. Zoover bekend, wensch men deze vezel hier te lande niet voor de vervaardiging van papier te bezigen.

* * *

Op de schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid, den heer Roodenburg, in zake de uitvoering van den maildienst door den Koninklijken West-Indischen Maildienst, opgenomen in ons nummer van 3 Februari, heeft de Minister van Waterstaat, de heer Lely, geantwoord, bij brief van 8-11 dezer.

Op de eerste vraag luidt het antwoord: „Inderdaad is van 10 December 1915 tot 7 Januari 1916 door den Koninklijken West-Indischen Maildienst geen mail vervoerd naar West-Indië.”

Uit het verdere antwoord van den Minister blijkt, dat er voor het niet vervoeren van de mail goede redenen bestonden, maar een groot ongerief is het niettemin geweest.

Het antwoord op de laatste vraag volge hier:

„De uitvoering van het bedrijf en de aanvulling van de mailvloot ondervindt ten gevolge van den oorlogstoestand, welke zoowel het personen- als het goederenvervoer tusschen Nederland en West-Indië zeer beperkt, zeer groote moeilijkheden.

Met het oog hierop is binnen zekere grenzen een milde toepassing van het mailcontract zeker verdedigbaar. Dat de vennootschap ernstige voornemens heeft om haar vloot te versterken, blijkt uit haar ingekomen verzoek om goedkeuring van de teekeningen en plannen voor den bouw van drie mailschepen, welke zij bij Nederlandsche werven heeft besteld.”

* * *

In het vorige nummer van het „Koloniale Weekblad” is in de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuuroverzicht” de aandacht gevestigd op een artikel in het Februari-nummer van de „Vragen van den Dag”, getiteld „Kinderslavernij in Suriname”. Schrijver is de heer Herm. J. Jacobs, die onderwijzer is geweest aan de Emmaschool te Paramaribo en dus de gelegenheid heeft gehad het maatschappelijk euvel, het pleegkinderen- of „kweekjes”-stelsel van nabij te leeren kennen. De heer Jacobs heeft alles bijeengebracht wat over de „kweekjes” sedert 1880 is geschreven. Nu de zaak ter sprake gebracht is in een veel gelezen tijdschrift, is het te verwachten, dat de bevoegde machten in Suriname daaraan meer dan platonische aandacht zullen wijden.

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleeningen

Prolongatie - Deposito - Cèques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie. LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSMA.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.

Onderwijs in **Etsen, Schilderen** en Kunstnijverheid.

Spreekuur: **Dinsdag 7-9 n.m.** en **Vrijdag 2-3 n.m.**

Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HEINEKEN'S Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers 'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEFEN
DEGELUK ONDERWIJS IN
DUITSCH . ENGELSCH . FRANSCH . SPAANSCH . ITALIAANSCH .
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHERKERK
58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Adverteeren doet verkoopen.

Wij sluiten ons aan bij den wensch, waarmede het interessante artikel eindigt: „Den 1en Juli 1913 werd in Suriname op geestdriftige wijze de 50ste verjaardag van de emancipatie der slaven herdacht; moge spoedig de dag gevierd worden, waarop voor de kinderslaven de volle vrijheid aanbreekt.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Bezuinigingswoede bij de S.S. Hierover deelt Kromo Djokdja in de „Modjopait” t volgende mede: De stations- en halte-chefs der S.S. krijgen uit de magazijnen petroleum en klapperolie verstrekt voor de verlichting van afstands-signalen en wissels. Om particulier gebruik daarvan te voorkomen, worden die artikelen vermengd, petroleum met klapperolie en klapperolie met petroleum. Die vermengingen geschieden door de magazijnmeesters, op last van hooger hand, zoodanig, dat de mengsels geenszins voldoen, blijkens de algemeene klachten van voorbij rijdende treinmachinisten over de intens slechte verlichting der afstands-signalen en wissels. Het voorbij rijden van onveilige signalen door machinisten, o. w. veelal Javaansche, die door de slechte lichten werden misleid was daarvan het gevolg. De machinisten werden gestraft, maar de bezuinigers gingen vrij uit. Slechts werd verbetering toegezegd.

Een oproep. In de „Modjopait” heeft de volgende oproep in t Hollandsch en in t Maleisch gestaan: Gij allen, Indiërs, broeders, weet met welk doel het fonds T. a. d. o. werd opgericht; gij allen weet, dat nog steeds twee onzer de uithongeringsskuur eener Christelijke Regeering ondergaan. De toestand der weerstandskas is thans zóó, dat bijgesprongen moet worden, willen wij voorkomen, dat één hunner, in Holland, van honger en gebrek omkomt. De winter heeft zijn intrede in Europa gedaan; Soewardie moet met vrouw en kind den tweeden winter doormaken en geld is er niet. De Tado is slechts toereikend tot en met December. In Januari zal Soewardie zonder geld zitten! Aan bijdragen komt maandelijks ruim f 140 binnen. Daarvan kan niet veel naar Holland gezonden worden, aangezien met een gedeelte ook mevrouw D. D. moet worden gesteund.

Indiërs! zult gij gedoogen, dat Soewardie gebrek lijdt; zult gij kalm aanzien, dat één uwer voorgangers wordt bespot, omdat zijn vertrouwen op ons aller hulp is beschaamd geworden? De Javaan Soewardi zal in Holland bij de Hollanders moeten bedelen, als wij Indiërs Tado niet tijdig steunen.

Zult gij zulk een smaad Soewardi willen doen ondergaan?

Een vraag. Besprekende den moorddaanslag op den heer Westhuizen, adjunct-controleur voor de agrarische zaken, dien de Inlanders in Solo voor een pestdokter aanzagen, vraagt de „Darmo Kondo” met verwondering, hoe t mogelijk is, dat de Inlanders aldaar het land aan een Europeaan kunnen hebben. Al ware hij ook een pestdokter geweest — alzo genoemd blad — dan nog, wat kwaad had hij kunnen doen?

Een gevaarlijke Hadji. Te Djokdja woont, volgens de „Pewartta Betawi” een hadji, die beweert een groote wondermacht te bezitten, en tevens de leer verkondigt, dat de Mohammedaan achttien vrouwen trouwen mag. Van hem wordt ook verteld, dat hij vroeger bekend stond als een handelaar in vrouwen voor Singapore. Hij is nu lid in het S. I.-bestuur van de afdeling Kedoe Kidoel geworden. De ambtenaren houden hem in t oog. De „Sinar Djawa” vindt het optreden van dezen man niet goed, en meent, dat iemand met zulke leeringen niet in het bestuur van een S. I.-afdeling zitting mag nemen.

Nog eens het Gemengde Huwelijk. Moeslimin schrijft in de „Sinar Djawa”, dat het zelfbewustzijn van den Javaan verhoogd moet worden door: 1° goed onderwijs, tot zedelijke opvoeding; 2° handhaving van den Mohammedaanschen Godsdienst en het zoo goed mogelijk opvolgen der voorschriften van den Islam en zijne Imams; 3°, het in eere houden van de eigen taal (Soenda-neesch, Javaansch en Madoereesch), want wie zijn eigen taal niet lief heeft, staat gelijk met hem, die zijn moeder niet eert. Deze zal dan ten laatste ook zijn eigen volk niet liefhebben. Genoemde voorwaarden zijn zoowel voor de mannen als vrouwen geldig; voor de vrouwen eigenlijk nog meer, want zij behooren tot de fijnere wezens; van haar wordt geen afwijking van „het fatsoen” geduld.

Wij zoeken naar de kennis en de wetenschap der Europeanen om ons zelf te verheffen. Wij willen hun gelijk worden, erkennen hen als onze meesters op dit gebied, maar moeten wij ons dan niet tevens los maken van al onze ouderwetsche gewoonten en verbodsbepalingen? Moeten de belemmeringen niet uit den weg geruimd worden ten aanzien van de huwelijken met Europeanen? Schrijver is van oordeel, dat iemand met een gezond verstand op deze vraag ongetwijfeld zal antwoorden, dat deze gemengde huwelijken zeker niet het middel zijn om het volksgehalte te verhoogen of het ras te verbeteren, doch eerder het geslacht achteruit brengen. Onze godsdienst verbiedt niet, dat onze vrouwen met mannen van een ander ras trouwen, mits deze Mohammedaan zijn. Wij moeten evenwel ook nog op iets anders letten: Een volbloed Europeaan zal zich niet zoo gemakkelijk bij een Indo aansluiten, al verschillen zij in uiterlijk niet veel van elkaar. Vooral de Engelschman ziet laag neer op zijn rasgenoot, die niet van een Engelsche moeder afstamt. Men zegt zelfs, dat de Engelschen van goeden huize in

de koloniën woonachtig, zoodra hunne vrouwen moeder worden, dezen naar Engeland zenden, om daar hare bevalling af te wachten, omdat de Engelsche kinderen in de Koloniën geboren in hun oog minderwaardig zouden zijn. Zóó moeten ook wij bruinen ons bloed onvermengd trachten te houden.

Waarom kan in een bruine kleur niet een groote ontwikkeling en hooge beschaving steken? Rasvermenging is niet noodig om ons ras te verbeteren of te veredelen. En zouden wij dan niet evengoed in vrede kunnen blijven leven onder de rood-wit-blauwe vlag?

In den laatsten tijd — zoo gaat hij voort — zijn enkele onzer dochters, die wat geleerd hebben, in het huwelijk getreden, of van plan te huwen met Europeanen, op Europeesche wijze. De Hollandsche wetten verzetten zich niet hiertegen, maar volgens onze godsdienstige instellingen en voorschriften, vindt het meerendeel van ons volk zulke huwelijken niet goed. In onzen godsdienst worden zulke vrouwen, die een man van een ander geloof trouwen, als overspeligen beschouwd. Wij mogen dus niet onverschillig blijven onder dit verschijnsel, al zij t verre van ons, te beweren, dat Javaansche vrouwen, die zoo'n huwelijk aangaan, er slecht aan toe zullen zijn. De kinderen uit zoo'n huwelijk geboren zullen aan Hollanders gelijk zijn. Maar zal de Inlander daarvan voordeel trekken? Het is goed, dat de meisjes Europeesch onderwijs krijgen, doch onze godsdienst mag daarbij niet verwaarloosd worden. Wij moeten Javaan en Mohamedaan blijven. Nogmaals zij t gezegd, dat in een bruine huid een goed hart en goed hoofd kan steken, en dat wij als volbloed Javanen evengoed, zoo niet beter als met gemengd bloed, trouwe onderdanen van het Hollandsche Gouvernement kunnen zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Javaansche eensgezindheid. Si Miskin merkt in de „Pernigan” op, dat in vele Maleische bladen door de Inlanders, vooral door hen, die zich de Koem Moeda (de jongeren) noemen, geklaagd wordt over gebrek aan eensgezindheid en aansluiting onder het Javaansche volk, doch vraagt: Wat zou toch de bedoeling zijn van dien drang naar meerdere aansluiting? Is t een samenspanning, zooals van de S. I. om zich tegen het Bestuur te verzetten? Of een eensgezindheid zooals in Japan, dat Rusland versloeg? Zoo'n bond is onder de Inlanders toch niet noodig, want met een buitenlandschen vijand hebben zij nu niets te maken. De moeilijkheden, die zij anders daarbij te dragen en te overwinnen zouden hebben, zouden zij voor zich zelf wel niet willen. Mij dunkt, dat de Inlanders op dit oogenblik reeds voldoende eens van zin zijn om vredig samen te kunnen leven! Wat willen zij nog meer! De gastvrijheid wordt naar behooren door hen betracht, niet minder dan bij andere rassen. Zelden zullen zij, hoe arm ook, iemand, die aanklopt, niet willen ontvangen. Wat een Javaan heeft, deelt hij gaarne aan een ander mee. Als hij t zelf niet heeft, leent hij geld of verpandt een of ander stuk, om niet den schijn op zich te laden, dat hij zijn gasten niet de noodige eer bewijzen wil. In de kampongs helpen de buren elkaar bij sterfgeval, ziekte of andere gewichtige gebeurtenissen. Is dit geen broederschap? Willen zij die aansluiting nog verder uitstrekken? Elk land heeft zijn eigen terrein van aansluiting in verband met de noden en behoeften, dus ook met de ontwikkeling van het volk. Het Javaansche volk, dat slechts een saamhoorigheid betoont bij overlijden, ziekte, huwelijk, besnijdenis enz., voelt tot dusverre geen verdere aspiraties, zooals ten aanzien van den handel, de landontginning, schoolzaken. De Javanen zijn volkomen tevreden, als zij genoeg verdienen, om er van te leven, desnoods een kleinigheid te sparen. De wegen behoeven voor hen niet zoo goed te zijn als voor andere landslieden, want even lief loopen zij over hunne dijkes als langs de ruime wegen. Geheel anders is het verenigingsleven bij de vreemdelingen, eveneens gebaseerd op hun noden en behoeften, die anders zijn. In 1602 richtten de Hollanders de O. I. Compagnie op, een groote handelsvereniging, met ver-strekkende plannen, om in afgelegen landen handel te drijven en een machtigen vijand te bestrijden. In over-oude tijden, toen Java nog door zijn eigen vorsten werd geregeerd en de Javanen zich een eigen natie voelden, toen hadden zij, zoo meent de schrijver, hetzelfde gevoel, wat nu de vreemdelingen hebben, want volgens de hikajats en de babads, hadden zij toen de heerschappij ook over een deel van Sumatra, Borneo, Makasar en andere streken van den Indischen Archipel. Zij moeten toen wel een krachtige samenleving gehad hebben.

Maar nu? Welke is eigenlijk de band, die de Javanen bij elkaar moet houden? M. i. is die thans niet aanwezig. Nationaliteitsgevoel is er niet. Een buitenlandsche vijand zal door hen niet verdreven worden. Dit wordt aan der vreemden leger en vloot overgelaten. Zij leven met de buren in kampong of desa genoegelijk samen, een uitgebreiden gezichtskring hebben zij niet. Zoo zal geen enkele Inlandsche Vereniging welig opschieten! De S. I. dan, zoo zal gevraagd worden? Is zij vooruit of achteruit gegaan? Gewichtig of onbeduidend geworden? Hoe is t met hare financiën gesteld? Twee jaren geleden zeide ik (Si Miskin) reeds — en de uitkomst heeft mij in t gelijk gesteld —: eerder valt de dauw op t midden van den dag of krijgt de kat horens, dan dat de S. I. in beteekenis vooruit zal gaan!

Onrust. De „Pewartta Soerabaja” bericht, dat

Nutskweekschool voor Onderwijzeressen te NIJMEGEN.

Het Bestuur maakt bekend, dat met den nieuwen cursus in Mei a.s. gelegenheid is tot plaatsing van **nieuwe leerlingen in alle klassen.**

Ouders of voogden van candidaten worden verzocht zich aan te melden vóór **15 Maart a.s.** bij den Directeur der School, *Guyotstraat 11.*

Op aanvraag worden prospectussen toegezonden. De datum van het toelatingsexamen wordt nader bekend gemaakt.

Ruime gelegenheid tot huisvesting van leerlingen bij beschaafde families in de stad.

Des avonds vinden de leerlingen gelegenheid om aan de school, onder deskundig toezicht, het **huiswerk** te maken.

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: | Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen LINCOLN SHOES

Suede, zwart of gekleurd Glacé en Lak.

Wekelijksche verzending naar de Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

VAN SEVENTER & PALUDANUS

KLEERMAKERIJ

Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame COLBERT-COSTUUM naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

tengevolge van de herleving van de Samineer, groote onrust heerscht onder de opgezetenen van de particuliere landen in Soerabaja. Zij willen de grondhuur niet betalen, niet in heerdienst uitkomen; het aandeel voor den landheer en de opbrengst van den grond houden zij voor zich zelf; de gronden nemen zij voor zich zelf; de boomen worden omgehakt; den koelies, die door den landheer in dienst genomen worden, om in hun plaats het werk te verrichten, wordt het leven moeilijker gemaakt. Pra-wiro di Hardjo en Soedikan staan aan het hoofd dezer beweging; zij zijn druk bezig de geheele bevolking tot verzet op te roepen. De grond van Java is het eigendom van de Inlandsche bevolking, zoo zeggen zij. Deze beweging neemt steeds grooter proporties aan. Mr. Drijver heeft onlangs, namens de landheeren, in een request van den Gouverneur-Generaal op dezen ernstigen toestand gewezen en verzocht krachtige maatregelen hiertegen te willen doen nemen. 't Is te hopen, dat het Bestuur spoedig en krachtig ingrijpt, vermeent het blad.

Een onderzoek gewenscht. Hetzelfde blad deelt mede, dat van Soerabaja vijftig veroordeelden naar Makasar werden gezonden om koeliediensten te verrichten voor militaire doeleinden. Aan boord hebben zij onder elkaar ruzie gemaakt, waarbij enkele dood en vele zwaar gewond zijn. Het toezicht en de bewaking moeten er veel te wenschelen over gelaten hebben. Wat juist noodig was, werd niet gedaan: de gevangenen, menschen van verschillende landaard, Javanen, Boegineezen, Chineezers en Palembangers, werden niet van elkaar gescheiden. In de gevangenis zelf, te Soerabaja, heeft men hen steeds zorgvuldig van elkaar gehouden, wetende, dat zij bij elkaar niet rustig zouden zijn. De grootste rakkers en belhamels heeft men voor de excursiën in Makassar uitgezocht. De gevangenisopziener heeft gewaarschuwd deze gevangenen niet bij elkaar op de boot te doen samen zijn. Deze waarschuwing werd echter in den wind geslagen, met het bekende gevolg. Wie moet nu de schuld dragen? vraagt het blad.

The Turkish and Egyptian Company of Constantinople. Een advertentie in de „Sinar Sumatra” kondigt de aankomst en eerste voorstelling van dit gezelschap te Padang aan. Zij heeft met veel succes voorstellingen gegeven te Calcutta, Colombo, Bombay, Penang, Rangoon, Singapore, Java, Makasar en Menado, waarvoor haar, volgens hare mededeelingen, tal van ridderorden geschonken werden. Het gezelschap bestaat uit Turksche jonge mannen en vrouwen, die o.m. ook Turksche en Maleische liederen zingen.

Zou 't waar zijn? De „Pewarta Soerabaja” schrijft, dat de ingezetenen van Buitenzorg zoo uitermate verheugd zijn, dat met 1 Januari van dit jaar de gemeenteraad daar wordt afgeschaft, dat zij dit heuchelrijk feit met een feest vieren willen. Dan zullen de ingezetenen van Buitenzorg weer rustig adem kunnen halen en voor andere plaatsen, die nog een Gemeenteraad hebben, is 't om van te watertanden. Van Bogor (Buitenzorg) begint de victorie! zoo verkondigt het blad.

Van Vreemde Koloniën.

De koloniale kwestie en de oorlog.

Wanneer men zijn aandacht in hoofdzaak op een punt te concentreeren heeft, wordt dit niet alleen dat waarom onze gedachten geheel gaat draaien, maar de neiging ontstaat dan langzamerhand om zelf te gaan gelooven, dat dit eigenlijk het steunpunt is, waarop en waarom de heele wereld draait. Wie zich het bestaan van dit verschijnsel bewust is, zal waakzaam zijn er zelf niet door te worden meegesleept, maar dit wordt hem wel eens moeilijk gemaakt, als de wereldgeschiedenis zelf komt verhalen welk gewicht zij hecht aan dat deel der gebeurtenissen, waarop de waarnemer zijn aandacht gevestigd houdt.

Zoo hebben wij zoo menigmaal de rol, welke de vreemde koloniën in het voorspel tot den grooten wereldoorlog vervuld hebben, aan te wijzen gehad, dat wij waren gaan meenen, dat deze als een hoofdrol te beschouwen was. Vreemde in het vermeldde feit te vervallen, zeiden wij ons echter: „gij ziet wel deze invloeden, maar vele andere daarnaast ontgaan uw aandacht; in 't groote spel zal de factor der koloniale politiek wellicht maar een van ondergeschikte beteekenis zijn.” Nu is echter inderdaad van officieele zijde een publicatie gedaan, die ons het geloof moet brengen, dat aan die rol, aan die factor, een zeer ruime invloed op de gebeurtenissen, welke tot den oorlog geleid hebben, moet worden toegeschreven. Wij bedoelen de uitgave, vanwege het ministerie van Buitenlandsche Zaken te Berlijn, van Belgische archiefstukken uit de jaren 1905—1914. De bundel berichten der diplomatieke vertegenwoordigers van België te Berlijn, Londen en Parijs, aan den minister van Buitenlandsche Zaken te Brussel, zooals deze door de Duitschers in België's hoofdstad gezonden zijn, spreekt duidelijk uit dat de koloniale kwesties een hoofdrol hebben vervuld, en in de niterlijke vertooning, die het diplomaten spel vormt, laten deze onthullingen de Marokkokwestie zelfs de hoofdrol vervullen. Marokko is het hoofdtooneel geweest als plaats van actie gekozen, maar, niettegenstaande voornamelijk leiders van 't staatkundige bedrijf er persoonlijk wel even ten tooneele kwamen, zooals de keizer van Duitschland door en bij zijn bezoek aan Tanger, ging de groote zaak toch eigenlijk niet om Marokko. Evengoed had eenig, had eigenlijk elk ander punt, waar Fransche, Engelsche- en Duitsche belangen op eenige wijze samen waren te brengen, als terrein voor de handeling kunnen worden gekozen. Licht hierin een vermindering van beteekenis der Marokkaansche kwestie voor Marokko zelf, er ligt geen vermindering in van de internationale beteekenis van 't vraagstuk der vreemde koloniën; integendeel zelfs. Waar in de toekomst internationale koloniale conflicten ontstaan, zal zijn na te gaan in hoever deze alleen over het zaakje der betrokken kolonie zelf loopen, of wel het strijdveld vormen, waarop de diplomaten hun gedachten en belangenoerlog in daadzaken wenschen om te zetten.

Dat de Franschen hun invloed in Marokko zouden uitbreiden en bevestigen, dit zou Engeland geen genoegen doen, maar de wereld moest zien hoe de regeringen van deze

twee landen in goede entente wilden samenwerken, en hiervoor zelfs tot offers gereed waren. Daarom liet E. aan F. de vrije hand in Noord-West-Afrika. Kon daarbij blijken, dat Spanje met hun eensgezind was, dan was dit aut tant de pris sur l'ennemi, maar het bleef slechts een bijkomstige omstandigheid. Waarom moest die goede verstandhouding tot een uiterlijk vertoon komen? Wij vinden in de D. publicatie van de B. archiefstukken, ter beantwoording van deze vraag, een bevestiging van een vroeger door ons al geuite opvatting. De vijandige stemming van E. tegenover D. sproot voort uit de ijverzucht van E. tegenover de ontwikkeling van D. op het gebied van handel en nijverheid, alsmede tegenover den opbloei van de D. handelsvloot.

Dit wees D. tot taak aan om zijnerzijds nu in Marokko zelf ook te demonstreeren, dat het zich niet liet verdringen door die samenwerking van Fr. en E. Dit is de ondergrond geweest van vele schijnbaar toevallige of onschuldige gebeurtenissen.

De gewone toeschouwer, die een paar jaren vóórdat de tegenwoordige oorlog uitgebroken is, van een spanning hoorde, waardoor toen reeds een vredebreuk dreigde te komen, riep verbaasd uit: „'t is toch niet aan te nemen, dat de groote Europ. mogendheden zich in een oorlog zullen begeven voor gebeurtenissen en gevoeligheden daarover, die in Marokko zijn voorgevallen, en die Europa koud laten.” Maar Marokko was 't bord, waarop 't schaakspel werd gespeeld der in Parijs, Londen en Berlijn wel overwogen zetten. Vooruit had elke partij zich toen al vast voorgenoemen tot krachtiger en verder strekkende maatregelen over te gaan als 't spel hier niet gewonnen werd. Het kon D. om 't financieele belang eigenlijk weinig schelen of zijn eischen, van als gelijkgerechtigde te worden beschouwd bij de transactiën, die in Marokko voor leveringen en handelszaken, zouden zijn te voeren, werden ingewilligd, want er viel in Marokko niet veel winst te halen. Maar uit een algemeen economisch en politiek oogpunt beschouwd, werd hier heel veel op 't spel gezet. Hier werd de strijd geconcentreerd, die sedert jaren, veelal met stille krachten, om de handelshegemonie over geheel de aarde, doch speciaal buiten Europa, was gevoerd.

De openbaarmaking van de B. stukken heeft dit, naar 't ons voorkomt, duidelijk vastgesteld. Ook de samenwerking van de Entente-mogendheden met Rusland had in hoofdzaak een zelfde streven. Er is D. blijkbaar veel aan gelegen dit inzicht algemeen te verspreiden. In groot aantal toch worden de voormelde berichten der B. diplomatieke vertegenwoordigers gratis verspreid. Naast den Franschen tekst staat een goedverzorgde Nederlandsche vertaling, een bundel facsimiles moet het authentieke der stukken boven twijfel stellen. Vermoedelijk gaan vertalingen in andere talen naar de andere neutrale landen, waarom zou Nederland alleen met deze attentie vereerd worden?

In deze revue komen ons niet alleen de Marokko-feiten voor de oogen. Uit het gebied waarin wij ons meer speciaal bewegen, worden 't Engelsch-Japansche verbond en tractaat, de conferentie van Algeiras, de Bagdadspoor, Belgisch Kongo, Klein-Azië en 't Verre Oosten, Egypte en D. Zuid-West Afrika, Kiautschau en China, enz aan de beurt gesteld.

Deze stukken moeten samen 't bewijs brengen, dat de oorlog door D. niet-, door de Entente-mogendheden wel gewild is. Of zij hierin geslaagd zijn? 't Antwoord hangt af, van de opvatting welke men aan de uitdrukking „gewild” verbindt.

Als een Europ. mogendheid haar oog heeft gevestigd op een gebied, dat zij tot een kolonie wenscht te maken, en zij daarheen kooplieden, handelsfactorijen, zendingen stuurt, eerst om er poolshoogte te nemen, dan om er zich te vestigen, vervolgens om er zich met zekere aanspraken en rechten te doen gelden, dan wil zij niets liever dan haar invloed daar zonder gewapenden strijd te vestigen en uit te breiden. De oorlog wordt dus niet door haar gewild. Maar de inboorlingen, niet voornemens om zich hunne terzijdezetting goedschiks te laten welgevallen, voeren een politiek van verzet, die alle vormen doorloopt, tot die van gewapend optreden ten slotte. Dan hebben zij den oorlog gewild en wascht de ongenooide gast zijn handen in onschuld als hij hun de gevolgen van hun tegenkanting gevoelig doet ondervinden.

Wie zich voor de vraag stelt, welke der partijen de oorlog in Europa gewild heeft, moet zich verdiepen in de kwestie in hoever D. ten opzichte der door de andere volkeren verworven economische wereldstelling te ver kan zijn gegaan om dit voor deze op den duur duldbaar te doen blijven. Het is onbetwist het recht van een volk om zijn handelsrelatiën uit te breiden, om een afzetgebied voor zijn producten te zoeken, om zich een koloniseerende taak toe te denken. Maar wanneer een tegenpartij, wier belangen daardoor te na worden gekomen, dit niet met een vriendelijk oog aanziet, doch in den economischen strijd door bondgenootschap kracht zoekt tegen het haar dreigend gevaar, dan mag 't wanneer 't ten slotte tot een vredebreuk komt, niet als uitgemaakt worden beschouwd, dat zij den oorlog gewild heeft en de andere partij haar handen in onschuld wascht, omdat deze eigenlijk den oorlog niet wilde, indien men haar maar kalm haar gang liet gaan. Wie zich in deze tot rechter wil maken, heeft na te gaan, of een regering, die haar volk naar economische uitzetting zien streven en die het daarbij behulpzaam is, ingezien heeft dat dit tot een gewapende botsing zou kunnen of moeten leiden, en of die regering die uitzetting dan toch is blijven steunen en aanmoedigen. Vervolgens is uit te maken in hoever die regering, dit gevaar ziende, zich heeft beijverd om het af te weren, door alle middelen toe te passen, die te bedenken waren om de evolutie in gezonde mededinging te doen groeien, en door alle middelen te vermijden, die de mededinging konden omzetten van een strijd des vredes in een strijd der wapenen.

Zoo bezien, wil het ons voorkomen, dat het antwoord op de vraag dan niet te zoeken is in het Marokko-geschil, niet in een der andere koloniale kwestieën, al hebben deze voor 't vaststellen der verantwoordelijkheid wel degelijk ook eenige waarde. De schuld zal zijn te leggen bij de entente-mogendheden wanneer deze in de belemmering van het uitbreidingsrecht van het D. volk buiten zijn eigen land verder zijn gegaan dan redelijk is, of middelen hebben aangewend, die bij eerlijke en rechtmatige concurrentie niet duldbaar zijn te achten. De schuld zal zijn bij D., wanneer dit, de mogelijke oorlogsgevolgen van de expansie ziende, deze toch heeft doorgezet en het gevaar niet tijdig heeft afgeleid, of wanneer het zijnerzijds middelen heeft toegepast, die zich niet verstaan met eerlijke en rechtmatige mededinging.

Wij blijven vollen aandacht geven aan de gebeurtenissen Van Vreemde Koloniën, en wij hopen haar waardevolle beteekenis te kunnen geven, maar wij gelooven dat zij slechts invloed hebben op den loop der wereldgeschiedenis, voor zoover zij een taak hebben te vervullen in den grooten economischen „strijd om 't bestaan” van alle volkeren in onderlinge samenwerking en in onderlinge mededinging.

Voor onze diplomatie zal uit de openbaarmaking der B. staatsstukken een aanwijzing te putten zijn voor een be-

BEËEDIGD EXPERT.
Inkoop van Oud-Indische Brillanten
Paarlen, Juweelen, enz.
N. BLOM,
 Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320
 AMSTERDAM.

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL
 AMSTERDAM
 —
 DEN HAAG
 —
 GRONINGEN
 —
 HOORN
 —
 LEEUWARDEN
 —
 HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE
HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING
 is BEKEND SOLIDE en munt
 uit door Eleganten Pasvorm
 en KEURIGE AFWERKING
 Kleedermakerij van den eersten rang

Japansche Kunst

 THEEHANDEL
 THEESALON
 Van Yeen & Co
 Plaats 33 - Tel. H. 2375

Modemagazijnen
F. L. VAN BOMMEL
 Vlamingsstraat 8-10.
 Prins Hendrikstraat 104-106
 Nieuwe afdeling: **Blouses**
 Prima Confectie.
 Uitsluitend Prins Hendrikstraat 104

VERKOOPHUIS
 GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
 VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
 - Tramhalte Lijn 3 -
 Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —
 DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
 van 10 tot 4 uur.

GEBR. ALES,
 Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
 SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
 COMPLETE UITZETTEN.

Adverteeren doet verkoopen.

wering, die wij vroeger ook al eens trachtten ter markt te brengen. Aan ons departement van Buitenl. Zaken zal een afdeling moeten worden georganiseerd, die diep op de internationale koloniale vraagstukken ingaat, en aan ons departement van Koloniën zal een afdeling zijn te organiseren, die diep op de buitenlandsche vraagstukken ingaat, want de Nederl. koloniën krijgen in de naaste toekomst een voorname taak dan Nederland zelf te vervullen in dien grooten economischen tijd om 't bestaan der volkeren.

De Filippijnen.

Het volgende bericht houdt eenig verband met de voorgaande beschouwingen. Garrison, de afgetreden Amer. minister van Oorlog, heeft o.m. aan president Wilson geschreven: „Onze overtuigingen loopen niet alleen uiteen, maar zij laten zich geenszins verzoenen”. Hij kan zich o.a. niet vereenigen met Wilson's inzichten ten opzichte van de Filippijnen. Wilson wil deze losmaken van N.-Amerika, ter vermindering van moeilijkheden voor de Ver. Staten in het Verre Oosten. Garrison noemt dit verraad jegens de inboorlingen.

In deze mededeeling ligt een opdracht aan de Nederl. diplomatie om na te gaan, welke inzichten en welke waarschijnlijkheden daaraan verbonden zijn, en een opdracht aan het departement van Koloniën, om in Indië de gedragslijn vast te stellen, die in verband hiermede zal zijn te volgen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Het net scheurde niet.

Onder bovenstaanden titel verscheen het verslag van de 28e Algemeene Ned. Zendingsconferentie en van de jaarvergadering van het Nederl. Bijbelgenootschap te Amsterdam. Gaarne vestigen wij op dit belangrijk verslag de aandacht. Het heeft blijvende waarde. Voor geringen prijs krijgt men hier de verschillende toespraken en referaten, op bovengenoemde vergadering gehouden. Wij wijzen slechts op: De Jong-Turksche beweging en de Heilige Oorlog, door Ds. M. Lindenberg. — Onze kolonie Suriname en de arbeid der Broedergemeente aldaar, door dr. Gunning. — De invloed van den oorlog op de zendingsbeweging, door Ds. J. Rauwenz. Zeer eigenaardig is het referaat van Prof. Dr. Th. Obbink over het Christendom en de andere religies. (De Banier).

Nederlandsch Zendingsjaarboekje voor 1916.

Het Zendingsjaarboekje dat het vorig jaar door de tijdsomstandigheden niet kon verschijnen, heeft thans weer het licht gezien (uitgave van den Zendingsstudieraad te 's-Hage). Hoewel de inhoud eenige wijziging heeft ondergaan (zoo is ditmaal de rubriek „Mengelwerk” niet opgenomen), beantwoordt het werke volkomen aan het doel. Wie op de hoogte wil zijn van de zending in Oost en West raadplege vooral het boekje, dat besluit met een Alfabetische naam- en adreslijst van alle mannen en vrouwen welke in O. en W.-Indië in de zending werkzaam zijn.

H. C. van Honert. †

In „Eigen Haard” van 12 dezer wijdt de heer J. T. Cremer een artikel aan den onlangs overleden Directeur van de Deli-Maatschappij, den heer H. C. van den Honert (met portret). Met waardeerende woorden schetst de heer C. de verdiensten van den man, die hoezeer ook in wijden kring geëerd en geacht, toch slechts door betrekkelijk weinigen werkelijk is gekend. Afkeerig van ruchtbaarheid, heeft v. d. H. in stilte heel veel goed gedaan. O.a. stelde hij eenmaal (samen met P. W. Jansen en J. Nienhuys) een groot bedrag beschikbaar, ten behoeve van de opleidingsschool van doctor's djawa te Weltevreden.

Koloniaal Tijdschrift.

De Febr.-afl. opent met het slot der beschouwingen van controleur G. A. Hondius van Herwerden over de bestrijding van den roofbouw der inlandse bevolking in Ned.-Indië.

De heer D. F. Damsté publiceert de Hollandsche vertaling van een Atjehsch anti-opium gedicht, vervaardigd door Habib Mochamat, oelëebalang van Peudawa Rajen.

De heer H. E. K. Ezerman schrijft een artikel over „De facultatiefstelling en de nieuwe Soemba-Flores-onderwijsregeling”.

De oud-resident F. Fokkens over „het euvel der bureaucratie in Indië”. Schr. zegt dat het breken van de macht der bureaucratie een der eerste zorgen van den nieuw-benoemden Gouverneur-Generaal zal moeten uitmaken, want zonder dat zal op het gebied van bezuiniging, van releveering van het corps ambtenaren B.B. en van afdoende doorvoering van decentralisatie niet veel zijn uit te richten. In een volgend artikel zal de schrijver aangeven op welke wijze de bureaux in Indië kunnen ontlast worden in de richting van een gezonde decentralisatie.

Overigens de gewone rubrieken: Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en Ch. P. J. Blok. — Vreemde Koloniën, door H. D. — Uit allerhande bron. — Bibliographie, door H.

Nederlandsche Zendingsbode.

In No. 6 het vervolg van Zending A. Vermeer's referaat over de kerstening van Java. — Verder een artikeltje (met ill.) over het kindershuis te Saron in Suriname (een huis voor verwaarloosde kinderen, gesticht door de Broedergemeente aldaar).

Encyclopaedie van West-Indië.

Wederom is eene afl. van de West-Indische Encyclopaedie (ouder redactie van Dr. H. D. Benjamins en Joh. F. Snellemann) verschenen. In deze afl. (de negende) worden de onderwerpen behandeld van Nijverheid—Politie.

Van de meer uitgebreide artikelen noemen we die over Onderwijs; Onderzoekingstochten en onderzoek (zeer belangrijk); Ophidia (slangen); Oudheden; Paramaribo; Plantengroei enz.

De Macedoniër.

De Febr. afl. bevat o.m.: Een merkwaardige Soembanees, door D. K. Wielenga. — Stemmen uit de Islamische wereld, door D. Bakker. — Rechtsbepalingen op Nias, door H. Dijkstra. — Uit mijn Camera, door H. Dijkstra.

De Indische bestuursopleiding.

Te 's-Gravenhage (Zuid-Holl. Boek- en Handelsdrukkerij) verscheen een brochure, getiteld: De Indische bestuursopleiding. Historisch-kritische verhandeling, door G. J. D. C. Stempels.

De bedoeling van deze verhandeling is historisch-kritisch in het licht te stellen, dat de weder aan de orde-stelling van het vraagstuk der Indische bestuursopleiding voorbarig moet

heeten, wijl overwegend praktische bezwaren zich voorshands tegen principieele wijziging van het bestaande opleidingsstelsel verzetten.

In welke richting naar het gevoelen van den schrijver geleidelijk zonder verbreking van de historische lijn, op eene volbloed academische opleiding ware aan te sturen, heeft hij in het slothoofdstuk uiteengezet.

De Ingenieur.

In No. 7 wordt een kort woord gewijd aan kolonel J. J. Staal †. — De oud-directeur der B. O. W. in N.-I., W. B. van Goor, schrijft over „De rapporten der Indische havencommissie”. — Verder bevat dit Nr. het vervolg der Nota betreffende de bevoeling in de residentie Madioen (ontleend aan het Verslag der B. O. W. in N.-I.).

Raden Adjeng Kartini.

Dr. A. M. Brouwer heeft onlangs in Rotterdam en Den Haag eene voordracht gehouden over het leven en streven van Raden Adjeng Kartini, waarvan de Ned. Zendingbode van 4 dezer een kort overzicht geeft (met het portret van Kartini).

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 6: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerlig's (vervolg). — Clements Robert Markham. De laatste der pionieren op kinologisch gebied, door Prof. P. van der Wielen. — Natuurmest of normaalrest, door J. J. Paerels. — Die Nederlandisch-Indische Kulturbanken. — De paradijsvogeljacht op Nieuw-Guinea en de handel in dit mode-artikel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijkse rubrieken.

De mijn Bolaang Mongondou.

In de 5 dezer te Delft gehouden vergadering van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, heeft de heer C. G. van Dusseldorp eenige mededeelingen gedaan over de mijn Bolaang Mongondou op Noord-Celebes, waarvan een overzicht wordt gegeven in de Ind. Merc. van 11 Febr.

Voetbalwedstrijd op Tagoeilandang.

In de Nieuwe Nederl. Kerkbode schrijft F. het volgende: Van 30 Augustus tot 1 September 1915 zouden op Tagoeilandang, een der Sangireilanden, voetbalwedstrijden worden gehouden. Elf clubs waren opgekomen om zich tegen elkander te meten. Het zou een groot feest worden ter eere van de koningin van Holland, een feest bovenal voor de jongelieden en de kinderen. Het bleek echter al spoedig dat de groote jongens niet eens het leeuwen-aandeed voor zich zouden opeischen maar alles voor zich opvragen. Het kinderfeest kon niet worden gehouden.

Er werd woest gespeeld en men kreeg zelfs iets te zien uit de dagen van Bileam. Elke club had waarlijk een toevenaar meegebracht en elke toevenaar gaf natuurlijk vóór de macht te bezitten om de tegenpartij te vernietigen en aan zijn kring de overwinning te bezorgen. In hun zakdoek of onder hun scheenstuk, of waar men verder ook wilde, bergden de spelers hun toovermiddel en trokken dan ten strijde. Het scheen wel dat de club van de negorij Lesa de nederlaag moest lijden. Eén der spelers brak een scheenbeen; maar geen nood, spoedig werd deze held vervangen door iemand die niet minder op de overwinning rekende. Doch even daarna verliet ook deze gekneusd het „veld van eer”. Nu had men er genoeg van, men geloofde den toevenaar niet meer. „Dan maar zonder plaatsvervanger, als niemand wil”, riep de toevenaar teleurgesteld uit, „wij zullen overwinnen, geloof mij, anders kunnen jullie mij hier op dit veld begraven”. Toen werd er weer gespeeld met inspanning van alle krachten en toen werd het spel verloren door de jongelieden van de negorij Lesa. „Een proces!” riepen velen. De Inlandsche rechter moest uitspraak doen omtrent de prijsverdeling. Er werd zelfs geprocedeerd, maar niets kon baten, het spel was verloren. Dat was wel hard voor de lieden van Lesa, maar nu was het immers afgelopen, nu was er immers niets meer aan te doen, de strijd was gestreden, de nederlaag geleden en de rechtspraak had het bekrachtigd!

Het is wel aangrijpend, mijn lezer, maar daarmee was deze wedstrijd niet geëindigd. Drie dagen later moesten de jongens van Lesa komen om hun waarzegger te begraven. Na het feest klaagde hij over pijn in de keel, weldra zat deze pijn dieper en kort daarna is hij overleden. Des Zondagmorgens na de godsdienstoefening hoorde zending K. dat er iemand stervende was. Hij ging daar heen, maar men vertelde dat de patient niet meer zien, niet meer hooren en niet meer spreken kon. Met de luidruchtigheid den Inlanders eigen, gaf men kennis van de komst van den zending. In de kamer was reeds een menigte bijeen die, zoodra de stervende den geest gaf, groot misbaar zoude maken. Zending K. ging toch binnen en begreep al spoedig dat hij niet met een doove te doen had, ook al kon hij uit de trekken op het gelaat niet duidelijk opmaken, of hij moest heengaan of blijven. Hij deed het laatste en stelde aan de familieleden voor den stervende kracht toe te bidden op zijn reis naar de Eeuwigheid, tevens krachten van God vragende voor de vrouw en de kinderen. Kort daarop is de toevenaar gestorven....

Toen de toevenaar gestorven was, deden familie en kennissen iets dat tot op heden nimmer had plaats gevonden en dus totaal buiten de adat stond. Zij haalden een ijzeren ledikant voor den dag, maakte het naar behooren op met bultzak, laken, een paar kussens en een klamboe tegen de muskieten en toen werd de kist daarin geplaatst. Een paar stokken werden vervolgens onder het ledikant gestoken en aan weerskanten stonden jonge mannen op voetbalschoenen, met gesteepte baadjes of truien. De waarzegger werd naar zijn laatste rustplaats gebracht. Tegen zijn uitdrukkelijken wil in werd hij echter op een andere plek dan op het voetbalveld begraven. (N. R. Ct.).

Een zonderling Zendingsbericht.

De „Church Missionary Review”, het orgaan van het Engelsch-Kerkelijk Zendinggenootschap, geeft zijn lezers, onder de zendingsberichten, het volgende uit Nieuw-Zeeland. „Een afdeling Maoris is bij de Britsche strijdmacht te Gallipoli aangekomen. Zij zijn de eerste Polynesische troepen, die men over zee gevoerd heeft, om voor het moederland te strijden. Na een toespraak van den Generaal hebben de Maoris een krijgsdans uitgevoerd, die geleid werd door een Maori, die achter zijn naam heeft de letters M.A.L.L.D. (Meester in de kunsten en dokter in de rechten).

Een officier van de troep geeft er de volgende beschrijving van: „De Maoris, soldaten en officieen, stelden zich in 't gelid. Met uitgestoken tongen, met rythmisch handgeklap op heup en borst, met een gemeenschappelijk sterk geroep van a-a-ah, dat plotseling werd afgebroken, begonnen de Maoris hun krijgsdans. Met een schelle stem zette de leider

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Kleermakerij UNICUM
Hofspui 10 (5de Huis vanaf) DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleding.
Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

Groote Uitverkoop
bij
E. VAN DER HORST,
BURGWAL 8
bij de Wagenstraat,
DEN HAAG.

Maandag 21 Februari.

Aangekocht te Parijs een buitengewone partij van de nieuwste goederen voor de helft der gewone prijzen.
DAMES, vraagt te zien: Eponge de Paris, Shantung Chinois (zeldzaam in Nederland). Circa 20.000 coupons Zijde in gestreep en schots, Velvet en Wollen Stoffen.
Alle goederen, niet naar genoegen zijnde, worden gaarne omgeruild.

You know it by this

His Master's Voice

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

Verlofgangers!

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met safernaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH”
hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,
BATAVIA.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gembongan, SOERABAJA.
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
„DE OUDE VETTE HEN”
BIJ HET STADHUIS. TEL. HAAG 2480 en 2500.

LUNCHROOM
THEE-CONCERT

G. RANKE
REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG

Manufacturen
Lingeries
Corsetten
TELEFOON H. 4271.

Adverteeren doet verkoopen.

in, waarop het koor uitbrulde. Toen de dansers in groote opwinding geraakten, klonk het stampen hunner voeten over de wateren van Gallipoli. De aanvoerder schreeuwde nu eens met een woeste stem, dan weer werd zijn stem een zacht maar duidelijk hoorbaar fluisteren, en toen hij op den bodem nederhurkte, namen de dansers achter hem dezelfde houding aan. Plotseling na een eenparig gebrul eindigde het gezang met zacht lispelen, met het stampen met den rechtervoet en met het gedreun van het slaan van den bodem met de handen. Honderd meters verwijderd luisterden in de Turksche loopgraven de verschrikte Mohammedanen naar de serenade, die hun het bloed deed verstijven.

De „Bazuin”, welk blad op het bovenstaande de aandacht vestigt, noemt het een schande dat een christennatie die woeste Heidensche horden naar Europa overbrengt en in den oorlog gebruikt, en betreurt het dat een zendingblad zoo iets mededeelt zonder een woord van protest, ja veel meer met instemming. „Wat zullen de Mohammedanen er wel van zeggen als de strijdgenooten van deze Maoris het nog eenmaal weer wagen, hun als boden van het evangelie tegemoet te treden?”

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 'smorgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javascbe Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geografie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieelen middenstand, Exportblad,

Mededeelingen.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING, op Dinsdag 29 Februari 1916, in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, 's avonds 8 uur.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslagen over 1915.
2. Rekening en Verantwoording over 1915.
3. Begroting over 1916.
4. Overlegging van het Proces-Verbaal der commissie van verificatie.
5. Verkiezing van 4 leden van het bestuur, periodieke aftreding van Mej. A. J. van Loghem en de H.H. Dr. H. D. Benjamins en J. A. Soetens en vacature wijlen mej. M. M. G. Maarschalk.
6. Verkiezing van een afgevaardigde voor de algemeene vergadering van het Hoofdbestuur.
7. Opmaken van eene candidatenlijst voor het Hoofdbestuur, periodieke aftreding van de H.H. C. R. Bakhuizen van den Brink, E. F. Grooss en A. A. C. Harting.
8. Verkiezing van een verificatie-commissie.
9. Voorstel tot statutenwijziging.
10. Rondvraag.

De Secretaris,

J. A. SOETENS.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Ned.-Ind. Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst, Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding. (Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen. Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst. Scheepsbouwkundig ingenieur.

Ingenieur voor de gouvernementgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilijnmijnen.

Civiel-ingenieur, Ingenieur-deskundige op het gebied van groote ijzerconstructies, Adspiraant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste en 4de afdeling, Opzichter, Werktuigkundig tekenaar bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adspiraant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adspiraant-ingenieur, Commies bij den post-, telegraaf en telefoondienst.

Leeraar in de aardrijkskunde (in het bezit van de middelbare akte voor dat vak), Leeraar in de scheikunde (doctor of

doctorandus), Leeraar in de wiskunde (doctor of doctorandus), Leeraar in de Engelsche taal (in het bezit van de akte B) bij het middelbaar onderwijs.

Onderwijzer der 3de klasse, Onderwijzeres der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernementsmarine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-zadelmaker bij het gevangeniswezen.

Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeling „Personeel” van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van

1 Februari 1916 no. 26).

Uitzending voor het Middelbaar Onderwijs in Ned.-Indië van een leeraar in de wis- en natuurkunde.

Voor het middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een leeraar in de wis- en natuurkunde (doctor of doctorandus) bij voorkeur met onderwijservaring.

Aan de uitzending is verbonden:

a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1000 (een duizend gulden);

b. vrije overtocht als gouvernementspassagier der 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag, waarop de dienstbezoldiging volgens de deswege bestaande bepalingen in Indië ingaat;

d. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging bedraagt f 450 (vierhonderd vijftig gulden) 's maands, met eene tweejaarlijkse verhoging van f 100 (honderd gulden) 's maands en vier driejaarlijkse verhogingen van f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands, zoodat zal worden bereikt eene hoogste bezoldiging van f 850 (acht-honderd vijftig gulden) 's maands.

Bovendien wordt aan hen, die na het verkrijgen van de noodige bevoegdheid, ten minste vier jaren bij het openbaar of particulier middelbaar of hooger onderwijs in Nederland hebben doorgebracht (dan wel twee jaren bij het particulier middelbaar onderwijs in Indië) eene zoogenaamde ervarings-toelage van f 100 (honderd gulden) 's maands bij eerste indiensttreding toegekend, welke toelage vervalt na twee jaren werkelijken dienst in Indië, zijnde het tijdstip, waarop in gewone omstandigheden de eerste bezoldigingsverhoging tot hetzelfde bedrag ingaat.

Bedraagt de Nederlandsche diensttijd minder dan 4 jaren, dan wordt de ervarings-toelage toegekend zoodra de diensttijd bij het openbaar middelbaar onderwijs in Indië, vermeerderd met de helft van den Nederlandschen diensttijd, twee jaar bedraagt.

De uit te zenden leeraar, die in den loop der maand Juni 1916 in Indië zal moeten aankomen, zal zich bij notarieele akte moeten verbinden tot teruggave aan 's lands kas van de gelden, welke aan hem en te zijnen behoeve zullen zijn voldaan, zoo wegens vergoeding voor uitrustingskosten als wegens overtocht naar Nederlandsch-Indië, bijaldien hij niet binnen den hem aan te wijzen tijd naar Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt, of om andere redenen dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden niet aanvaardt, dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst op Java uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die zich in de genoemde betrekking aan 's lands dienst in Nederlandsch-Indië wenschen te verbinden, moeten zich, vóór 28 Februari 1916, bij een op zegel geschreven verzoekschrift tot afdeling D (Personeel) van het Departement van Koloniën wenden, onder overlegging van de vereischte stukken.

(Nederlandsche Staatscourant van
2 Februari 1916 no. 27).

Adspiraant-adjunct-chefs en adjunct-chefs der 1ste en 4de afdeling voor de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

Ter benoeming tot adspiraant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste afdeling (administratie) en der 4de afdeling (beweging en vervoer) bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd gediplomeerden als civiel- of werktuigkundig ingenieur aan de Technische Hoogeschool of aan de voormalige Polytechnische School te Delft, dan wel met een gelijkwaardig buitenlandsch diploma, geslaagden in het zoogenaamd groot-ambtenaars-examen, doctoren in de rechts- of Staatswetenschap, officieren en gezezen officieren van 's Rijks land- of zeemacht of van het leger in Nederlandsch-Indië en personen, die in algemeene ontwikkeling met de genoemde categorieën van personen gelijkgesteld kunnen worden.

Om in aanmerking te kunnen komen moet men den leeftijd van 25 jaren hebben vervuld en bij voorkeur ook eenigen tijd bij de spoorwegen in Nederland in een rang, gelijkstaande met dien van een adjunct-chef in Nederlandsch-Indië, werkzaam zijn geweest.

Gegadigden, die dergelijke ervaring niet bezitten, zullen zich die vóór hun vertrek naar Indië eigen moeten maken, waartoe zij gedurende ongeveer een jaar (ten hoogste anderhalf jaar) zullen worden te werk gesteld bij de Hollandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij. Aan die tewerkstelling is eene maandelijksche toelage van f 150 verbonden.

De bezoldiging van een adspiraant-adjunct-afdeelingchef bedraagt f 300 's maands. Na twee jaren dienst in dien rang volgt bevordering tot adjunct-afdeelingchef op eene bezoldiging van f 400 's maands, met vier driejaarlijkse verhogingen van f 75 's maands, en daarna drie driejaarlijkse verhogingen van f 100 's maands. De aanvangsbezoldiging der uit te zenden personen zal worden vastgesteld met inachtname — onder toepassing van de daaromtrent vastgestelde regels — van de ervaring (waartoe ook gerekend wordt evengenoemde tewerkstelling), waarop zij kunnen wijzen.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behoeven zich vóór 1 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, onder overlegging van:

a. diploma's en andere bewijsstukken, dat zij voldoen aan bovengenoemde eischen;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop. In het adres moet worden vermeld de datum en plaats van geboorte, of de gegadigde gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door en vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van f 1500;

c. eene voorloopige bezoldiging van f 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien, waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van
5 Februari 1916 no. 30).

Adspiraant-ingenieur voor het stoomwezen in Ned.-Indië.

Voor den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië wordt gevraagd een jong werktuigkundig ingenieur, bij voorkeur met het Delftsch en anders met een daaraan gelijkwaardig buitenlandsch diploma, ten einde na gedurende ongeveer twee jaren in Europa met het oog op den hem in Indië wachende werkkring de noodige praktische ervaring te hebben opgedaan, derwaarts te worden uitgezonden ter benoeming tot adspiraant-ingenieur bij genoemde tak van dienst.

Gedurende den tijd der practische tewerkstelling zal eene maandelijksche toelage van f 150 worden genoten.

De bezoldiging van een adspiraant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië bedraagt f 300 's maands, terwijl bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting na drie jaren diensttijd bevordering volgt tot ingenieur, aan welke betrekking is verbonden eene bezoldiging van f 400 's maands, met zes driejaarlijkse verhogingen, elk van f 100 's maands, tot een maximum van f 1000 's maands.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrustingskosten ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage van het weduwen- en wezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van f 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behoeven zich te richten tot den Minister van Koloniën bij een gezegeld adres, hetwelk gedresseerd moet worden aan de Afdeling Personeel van het Departement van Koloniën en vergezeld moet zijn van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop. In het adres moet worden vermeld waar en wanneer de candidaat geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door en vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant
van 11 Februari 1916 no. 35).

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
 HOFLEVERANCIER

Hebt Gij onze BESCHUIT al geproefd? Ook de Zoute BOLLETJES, STENGELS KRAKELINGEN, enz.?

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
 GROENMARKT 27
 TELEFOON No. 2512

□ □ DROGERIJEN :: :: CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

MARTINUS NIJHOFF - UITGEVER - 'S-GRAVENHAGE

INWIJDING
 door C. VOSMAER
 4e druk. 1909. kl. 8vo.
 f 0.90, in linnen f 1.20

Vereeniging OOST en WEST.
 Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitse- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admisse examens H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manieure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage,	{ Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{ Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht,	{ Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende wérkjes verkrijgbaar:

- a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
 door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.
- b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
 door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
- I. De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
- II. De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
 Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partie. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
 voorh. **L. LANGE.**
 Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
 HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
 Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.
Speciale verpakking voor de Tropen.
 HOOGFIJNE LICHTRE BREMER SIGAREN .....
 ..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
 VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
 Afdeling Gebruikte Instrumenten.
 Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
 DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

S. J. ROTTEVEEL,
GALILEISTRAAT 58 hoek Beeklaan,
 beveelt zich aan voor levering van alles op het gebied van
Koloniale Waren - Comestibles.
 TELEFOON 3197.

J. B. HEIJDEMAN,
 CONFISEUR. - PATISSIER.
 Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
 Speciaal adres
Zoute Krakelingen.

1ste Rotterdamse
 Maatschappij van verzekering tegen ongevallen
 Oudehavenkade v. l. Plan C, Rotterdam.
 Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Individuele Ongevallenverzekering,
Automobielverzekering, Enz. Enz.
 VRAAGT PROSPECTUS.
 Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië
 de Heer **N. J. TAKKEN** te Soerabaia.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WUK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN
en bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar:

GEILLUSTREERD
Nederlandsch Conservenboek

VOLLEDIGE HANDLEIDING

VOOR

H.H. Conservenfabrikanten, Restaurateurs en Koks,

ALSMEDE VOOR

Particulier gebruik

DOOR

LEONARD G. BOL.

Prijs: ingenaaid . . . . . f 2.40
gebonden . . . . . - 2.90

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Onze Nouveautés voor het a.s. seizoen
in de AFDEELING CONFECTIE
zijn aan .....

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Noordeinde 6, **BERNARD DRABBE** DEN HAAG
over de Plaats TELEFOON 2162

SPECIALITEIT UITZETTEN, LUIERMANDEN
.....EN INDISCHE UITRUSTINGEN.....
in alle prijzen, van de eenvoudigste tot de fijnste.

FIJNE BATIST LINGERIE's, OOK NAAR MAAT OF EIGEN MODEL. Catalogus en
opgaven met prijsberekening gratis. Zichtzendingen. Pasmodellen. — Uitgebreide sortering
LINNEN TAFEL-, HUISHOUD- EN BEDBENODIGDHEDEN. Matige prijzen.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID :

OBAT BAIK

INDISCHE ZALF tegen alle
Rheumatische aandoeningen.

Vleeschhouwerij en Spekslagerij
GEBR. DE RIDDER,

Valeriusstraat hoek Dunklerstraat. - Den Haag.
Tel. Interc. 2648.

Specialiteit in fijne soorten Worst- en Vleeschwaren.

EIGEN SANITAIRE KOELINRICHTING.

CHR. J. P. HARINCK-Naaimachinehandel
Waldeck-Pyrmontkade 57, Den Haag
Telegr. adres: HARINCKMACHINE HAAG
A. B. C. Code 4 & 5 U. G.

Verkoophuizen in Indië: Bandoeng-Soerabaia
Engros-Detail. Import-Export.
Gratis Verpakking voor Indië.

VRAAGT WONINGGIDS
van het Bouw- en Woningbureau
FIRMA SCHIPPERS,

'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 26.
Gratis inlichtingen worden verstrekt van
alle te huur en te koop zijnde perceelen.

OBAT BAIK

f 1.25 per pot, overal verkrijg-
baar. Wordt door iedereen
aanbevolen.

MAISON MEIJER
Trompstraat 73, bij de Laan van Meerdervoort.
TELEFOON 4050. CUISINIER. TELEFOON 4050.

Levering van Dejeuners, Diners en Soupers.
Koude en Warme Schotels met bijlevering van
Zilver, Servies (naar keuze), enz. enz.

Levering dagelijksche DINERS aan huis vanaf f 0.85.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWELN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.

RUYS' Handelsvereniging
Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen

„Multiplex Hammond Schrijfmachine”

Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen
Prinsestraat 27 - Telefoon 2804

OBAT BAIK

waar niet verkrijgbaar, franco
toezending ad f 1.35 door OBAT
BAIK, POST BOX 271, DEN HAAG.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.